

Justitieombudsmannen
Anna-Karin Lundin

Anmälan mot Kriminalvårdsmyndigheten Gävle, häktet Gävle, om möjligheten för intagna att rösta vid allmänna val

---

Anmälan

AA har klagat på att häktade som var placerade i polisens arrestlokaler i Sandviken inte haft möjlighet att rösta vid de allmänna valen 2002.

Utredning

Anmälan har remitterats till Kriminalvårdsmyndigheten Gävle, varvid det har an-
givits att yttrandet skall innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som myndig-
heten har vidtagit för att bereda häktade som var placerade i polisens arrestlokaler
möjlighet att rösta vid valet. Myndigheten har, genom kriminalvårdschefen BB,
anfört bl.a. följande (en bilaga som fogats till remissvaret har uteslutits här).

Av 14 kap. 2 § vallagen (1997:157) framgår att intagna i häkte får lämna sin val-
sedel genom bud.

Enligt Kriminalvårdsstyrelsens skrivelse till kriminalvårdsmyndigheterna angående
poströstning vid kriminalvårdsanstalter och häkten i samband med valet år 2002
ankommer det på den lokala kriminalvårdsmyndigheten att informera de intagna om
möjligheten att poströsta genom bud och att ordna de praktiska förutsättningarna för
detta.

I kriminalvårdsinspektör CC:s yttrande finns en redogörelse för vilka möjligheter
intagna i häktet Gävle respektive intagna placerade i polisens arrestlokaler har haft
att rösta i samband med valet år 2002. Kriminalvårdsmyndigheten Gävle beklagar
att de intagna som var placerade i polisens arrestlokaler inte har erhållit den infor-
mation som myndigheten enligt Kriminalvårdsstyrelsens skrivelse skulle ha lämnat
till dem. Kriminalvårdsinspektör CC. har uppgett att eventuella intagna placerade i
polisens arrestlokaler inför kommande val kommer att få denna information.

I en promemoria som har bilagts remissvaret har kriminalvårdsinspektören CC.
anfört bl.a. följande.

På häktet Gävle anordnades särskild röstmottagning av valnämnden den 9 september
2002.

Kriminalvårdsstyrelsen har utgivit en skrift rörande poströstning daterad den 27
augusti 2002. Där konstateras att om särskild röstmottagning inte är aktuell,
ankommer det på den lokala kriminalvårdsmyndigheten att informera de intagna om

möjligheten att poströsta genom bud och att anordna de praktiska förutsättningarna för detta. Undertecknad har kontaktat Stig-Åke Johansson som undertecknat skrivelsen för att tydliggöra vad som avses i skrivelsen. Han menar att häktet skulle ha gått ut med allmän information till de intagna t.ex. genom att anslå en skrivelse eller genom att be polisen om hjälp med att sprida informationen.

Häktet Gävle har haft en besvärlig platssituation hela hösten 2002. Under veckan innan valet och fram till och med valdagen har häktet haft mellan 8 och 14 häktade som har varit placerade på tre olika polisarrestorer. Tre häktade var placerade i polisens arrest i Sandviken, två var placerade i polisens arrest i Hudiksvall och fyra häktade var placerade i polisens arrest i Söderhamn under perioden 13 - 16 september.

Anordnande av särskild röstmottagning vid dessa platser har inte varit aktuellt. Undertecknad har varit i kontakt med en representant för kommunens valnämnd som uppger att någon sådan inte skulle ha blivit aktuell för polisarrestens räkning.

Häktet har inte gått ut med information till de intagna i polisarresterna om möjligheten till poströstning via bud.

Undertecknad har via kontakt med närpolischeferna på respektive ort undersökt polisens rutiner vid val. På samtliga enheter svarar man att man inte har någon allmän information till de anhållna om röstning. Om en intagen frågar om och vill rösta får han veta hur han skall gå till väga och polisen hjälper till med detta. Ingen intagen har frågat om att få rösta. De häktade har därför inte heller via polisen fått information.

Två intagna som vid tiden för valet var placerade vid polisarresten i Sandviken, och som finns kvar på häktet, har hörts om förhållandena. DD berättar att han inte hade någon tanke på att det var val. Han fick ingen information om att han hade möjlighet att rösta eller hur det i så fall skulle gå till. Han hade inte röstkort med sig. Om han hade informerats om att han hade möjlighet att rösta så skulle han ha lämnat sin röst.

EE bekräftar att någon information inte lämnades. Han hade sitt röstkort tillgängligt men är tveksam om han ändå skulle ha röstat.

Häktet Gävle skulle enligt Kriminalvårdsstyrelsens skrivelse ha gått ut med information om valet till de häktade. Rutinerna för val är väl fungerande när det gäller intagna på häktet men har p.g.a. den rådande situationen inte fungerat fullt ut till de häktade som tillfälligt placerats i polisarrestorer. Möjlighet att rösta har dock funnits om den intagne själv frågat efter att få rösta. Häktet kommer att inför kommande val att se till att informera intagna i den ordning som Kriminalvårdsstyrelsen föreskriver.

AA har kommenterat remissvaret.

Bedömning

Enligt 3 kap. 2 § regeringsformen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i Sverige samt har uppnått 18 års ålder rösträtt vid val till riksdagen. Bestämmelser om rösträtt vid val till kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige finns i 4 kap. 2 och 3 §§ kommunallagen (1991:900).

12 kap. vallagen (1997:157) reglerar vad som skall iakttas vad gäller röstning vid särskilt röstmottagningsställe. I kapitlets 1 § anges att särskild röstmottagning kan anordnas vid bl.a. kriminalvårdsanstalter eller liknande vårdinrättningar eller vårdanstalter. Den centrala valmyndigheten får enligt 2 § bestämma att särskild röstmottagning skall anordnas även på annan plats än som sägs i 1 §. Av 14 kap. 2 § följer att intagna i häkte får lämna sin valsedel genom bud. I 3 § anges att den som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård eller på annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter får vara bud.

Såvitt framgår av utredningen har det inte varit aktuellt att anordna någon särskild röstmottagning för de häktade som var placerade i polisens arrestlokaler i Sandviken. Kvar stod då endast möjligheten att rösta genom bud.

För att den som är häktad skall kunna utnyttja sin rätt att rösta krävs att kriminalvårdsmyndigheten har ordnat de praktiska förutsättningarna för detta. Det krävs också normalt att kriminalvårdsmyndigheten informerar de häktade om möjligheten att rösta och om hur röstningen går till för den som är intagen i häkte. En sådan skyldighet får anses följa av regeln i 4 § förvaltningslagen (1986:223) om myndigheters allmänna serviceskyldighet. Kriminalvårdsstyrelsen (KVS) har i en skrivelse den 27 augusti 2002 (KVS dnr 2002-008254) till samtliga kriminalvårdsmyndigheter angett bl.a. att det ankommer på den lokala kriminalvårdsmyndigheten att informera de intagna om möjligheten att rösta genom bud och att ordna de praktiska förutsättningarna för detta. Av utredningen framgår att de häktade som var placerade i polisens arrestlokaler i Sandviken varken från kriminalvårdsmyndigheten eller polismyndigheten hade fått någon information om möjligheten att rösta genom bud. Kriminalvårdsmyndigheten kan därför inte undgå kritik.

Med detta avslutar jag ärendet.